

GOSPODARSKI LIST

P.n. Licejska knjižnica
Ljubljana
Jugoslavija

List izhaja enkrat na mesec.
Stane za celo leto 12 lir, za pol leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV. Štev. 3
Marec 1925

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Pomlad prihaja v deželo.

Živinoreja in živinozdravništvo: Nagrade za ureditev hlevov in gnojnikov. Nagrade za ureditev planin. Uvoz plemenске živine.

Mlekarstvo: -D.: Izdelovanje masla.

Sadjarstvo: France Magajna: O cepljenju in izbiri sadnih vrst. Dr. P. Vallig: Sadjarstvo na Goriškem (konec).

Vinogradništvo in kletarstvo: Dr. P. Vallig: Nov divjak za cepljenje trt. Povišanje užitnine na alkoholne pijače.

Poljedelstvo in vrtnastvo: Umetna gnojila v poljedelstvu. Just Ušaj: Zelena. J. U.: Soja. Zatiranje poljskih miši.

Čebelarstvo: Dr. Josip Ličan: Skrb za zalego. Prognoza vremena.

Zadružništvo: Doktorič: Razmerje med nadzorstvom in načelstvom. Doktorič: Čebelice za mladino.

Vprašanja in odgovori: Just Ušaj: Kako cepimo oreh.

Gospodarski koledar: Kmetovalec v marcu. Razno.

Listnica uredništva:

Fr. Mag.: Ni bilo mogoče vsega priobčiti, ker so nekateri čitatelji zahtevali članek o uporabi »umetnih gnojil«. Pride prihodnjic na vrsto. Pa pošlji kljub temu še kaj za april.

J. B., 35 X 38 nisem popolnoma razumel. O simodolski pasmi lahko spišete članek »Zakaj se nam je priljubila simodolska pasma« ali kaj drugega. Članek naj bo spisan iz specijelnega stališča in ne iz splošnega.

P. V. in drugi: Kar ni priobčenega, pride na vrsto.

Sotrudniki so naprošeni, da pošljejo gradivo za april vsaj do 27. t. m.

Listnica uprave: Današnje številko smo poslali samo onim, ki so v redu z naročnino za l. 1925.

Cena oglasom.

Stran	1 štev.	6 štev.	celo leto
1	100 L	350 L	500 L
1/2	60 "	200 "	300 "
1/4	40 "	120 "	180 "
1/8	25 "	65 "	100 "

Zadruge!

Vse potrebne tiskovine in mape za menice dobite pri »Zadružni Zvezi«, v Gorici.

Nabava semenske ajde.

Podpisana Zveza je pripravljena zagotoviti semensko ajdo vsem kmetovalcem, ki jo pravočasno naroče. Ker moramo nabaviti ajdo iz inozemstva, se na prepozna naročila ne bomo mogli ozirati.

Zadružna zveza v Gorici, Corso Verdi 37.

Mlekarske in sirarske potrebščine.

Podpisana Zveza ima v svojem uradu na razpolago najrazličnejše mlekarske in sirarske potrebščine, kot posnemačnik tvrdke »Persoons« (izborno belgijsko blago), vrče za mleko, obode za sir, platno, mlečne gostomere itd. Vsak si lahko ogleda.

Sestavljamo brezplačno proračune za cele sirarne in maslarne.

Zadružna Zveza v Gorici.

Širite „GOSPODARSKI LIST“

Domača kavarna „Caffè Adriatico“

GORICA — Na Travniku — GORICA
Shajališče deželanov. — Solidna po-
strežba. Tu in inozemski časopisi.
— Za obilen obisk se priporočata
Nadig - Pečenko, lastnika.

Za novoporočence Skladišče tkanin

Corso Verdi števil. 1
Volнено blago, bombaže-
vine, tkanine, odeje, trliž,
(dvonitnik) volнено blago
za moške in ženske.

Podružnica: **Via Carducci (Gosposka ul.) 11**

Izdelano perilo za moške in ženske,
laneno platno in bombažasto, popolne
bale, preproge iz baržuna, linolej. —

Vse blago je po nizkih cenah.

Arturo de Rossi - Gorica

Telefon 276

Prejeli smo:

**RICCARDO DALLA VOLTA: LA CRI-
SI DEI CAMBI** (Križa denarne izmene).
Izdal G. Barbèra, Firenze, 1925. V zad-
njem času so se začeli baviti s tem pere-
čim vprašanjem najrazličnejši finančni
strokovnjaki. Knjiga je zelo zanimiva. Naj-
prej govori splošno o vlogi denarja na sve-
tovnem trgu in v medsebojnem razmerju
držav, potem navaja medvojne štatistične
podatke o menjavanju denarne vrednosti v
raznih državah. Nato našteva predloge
raznih svetovnih strokovnjakov in zaključa,
da so marsikateri predlogi zelo bistroum-
ni, a ne smemo slepo takim podmenam
zaupati. Bolezni držav potrebujejo vztraj-
nega in smotrelega zdravljenja.

TELEFON: Sporočamo vsem članicam, da
imamo upeljan telefon št. 283.

Zadružna Zveza v Gorici.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV. Štev. 3
Marec 1925

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Pomlad prihaja v deželo.

Teta zima, ki letos ni bila preveč huda, odhaja. V grmovju že čebļjajo ptički, teloh in zvončki že cveto, vijolice že duhte, mandelj je v cvetju, znaki, da prihaja pomlad v deželo.

Zapel bo orač, vesel bo delal sejalec, z zaupanjem bo zagrinjal seme v mater zemljo, ki naj iz semena rodi stoteren sad. Delo kmetovalca bo spremljal škrijanec in nosil njegove želje v nebo. Veselo še bo.

Smo li pripravljeni na spomlad?

—:—

Žalostna je Soška dolina od Bovca do Trente. Globoko med gorami se vije dolina, po kateri teče srebrno-bistra Soča, glasnica našega rodu. Bližnje strme gore so gole, veter in hudourniki so odnesli zadnjo peščico zemlje, na dan je stopila trda skala, ki ničesar ne rodi.

In kako je drugod? Sekajmo in sekajmo gozdove ob vseh gorskih pobočjih, saj les je drag. Danes prodajmo les, ko ga je mnogo in se dobi zanj lepe lirce. Ko lesa več ne bo, les ne bo drag, gotovo ne, pač pa bodo strmele v dolino gole čeri namesto gozda, kjer raste teloh in cvete zvonček, kjer čebļjajo ptički.

—:—

Po bučnem predpostu in pustu, po brezumnem veseljačenju, po škodljivem in neumestnem zapravljanju smo stopili v post. Po sedmih debelih egiptovskih kravah se je pojavilo sedem suhih, po dveh ali treh debelih povojnih letih so prišla druga, ko

je zavladała suša v naših žepih. Koliko takih let bo? Če bomo tako ravnali, kot dosedaj, bo slabemu letu sledilo še slabše. Naš ponosen dom bo last trgovca ali banke, istirjevalnice davkov.

—:—

Štirideset dni se je Jezus pripravljaj na odrešenje in vstajenje, štirideset dni je premišljeval, boril se s skušnjavo hudobnega duha, ki mu je obetal pol sveta in se je postil. Jezus je zmagal.

—:—

In mi? Tudi mi imamo časa štirideset dni, da si sprašamo vest, da presodimo in obsodimo naše delovanje, da napravimo trdne sklepe in načrte za lepšo, človeka vredno bodočnost. Sprašajmo si vest, poglobimo se v sebe in naše življenje, še imamo čas. Edino tako bomo pripravljeni, da pride pomlad v deželo, v naša srca in naše duše. Ako se ne bomo poglobili, bo zavladała neizprosno tetka zima in čez čeri bo pihal mrzel veter, ne pa pomladni, prijetni vetrčki.

Sami smo kovači bodočnosti naše, naših otrok, našega rodu. Potomci naj nas hvalijo in ne preklinjajo, a delali bodo tako, kot zaslužimo.

Pomlad prihaja v deželo, da prerodi zemljo in hrube k novemu življenju. Vtopimo se tudi mi v to novo prerajeno življenje.

Živinoreja in živinozdravništvo

Nagrade za ureditev hlevov in gnojnikov.

G. inž. Velicogna, voditelj oddelka za kmetijski potovalni pouk v Ajdovščini je poslal merodajnim oblastem spodaj objavljeno poročilo oziroma predlog za nagraditev naprednih živinorejcev, ki bi na novo preuredili svoj hlev in gnojnik. Oblasti so predlog usvojile ter zagotovile denarna sredstva za nagrade, ki se bodo razdelile že v tekočem letu. Istočasno so tudi odobrile načrt razpisa (to je pogoje za določitev nagrad), katerega bomo objavili v eni prihodnjih števil.

Predlog je bil sicer stavljen samo za območje sedanjega ajdovskega in idrijskega okraja, izgleda pa da se bodo nagrade delile tudi po drugih okrajih.

Poročilo oziroma predlog g. inž. Velicogne je tako splošnega pomena, da zadene vse dele našega ozemlja in ne samo oni okraj, na podlagi katerega je sestavljeno. Zato ne bo škodilo nobenemu živinorejcu, da poročilo prečita:

V gospodarskem oziru je ena najvažnejših potreb, da živinorejci zgrade take hleve, svinjake, gnojnike in jame, kot jih zahteva napredno gospodarstvo. To vprašanje je bilo v Vipavski dolini zelo zanemarjeno, ker so se posestniki pečali predvsem z vinogradništvom in temu posvetili vso pažnjo. Pa tudi v idrijskem okraju niso hlevi mnogo boljši. V nobenem navedenih okrajev ne odgovarjajo potrebi, da mora živina ostati skozi več mesecev v hlevu. V Vipavski dolini se živina sploh zelo malo pase, v idrijskem okraju pa, ki spada po svojem gospodarskem značaju bolj v gorsko ozemlje, je zima zelo dolga in vsled mnogega snega tudi zelo huda, zato mora živina ostati v hlevu skozi več mesecev. V idrijskem okraju manjkajo potrebne planine in pašniki.

Predpogoj živinoreje so v takih razmerah prostorni, zdravi in trdno zidani hlevi. Mnogi živinorejci so danes tu tudi uvideli in zato slede nasvetom onih, ki so poklicani v to, da nasvete delijo. V zadnjem času je bilo predelanih in urejenih okoli 20 hlevov, majhnih in velikih, za 6 do 20 glav živine. Mnogo hlevov je bilo sploh na novo zidanih.

Izvršeno delo pomeni mnogo za začetek, a zelo malo za izboljšanje krajevnih živinorejcev. Gotovo bo dosedanje delo odprlo marsikateremu živinorejcu oči in ga vspehnilo k izboljšanju hleva, a gotovo ne v taki meri, kot bi bilo želeli.

Same besede in sami nasveti pa nikdar mnogo ne zaležejo in na podlagi tega se ne bo živinoreja tako razvijala in ne bo dosegla onih uspehov, katere želimo doseči tudi na druge načine. Kaj pomaga, ako tudi uvažamo najlepše bike in junice, ako jih potem živinorejec zapre za mesece in mesece v temne prostore brez luči, zraku in največkrat brez pravega poda. Zelo mnogo hlevov je, katerih ni mogoče osnažiti in prečistiti, ker so nespametno zgrajeni. Poznam en hlev, v katerem se nahaja 10 glav živine, ki pa je popolnoma brez oken, vrata pa vodijo v neki prehod, širok en meter in pol. Mnogo je hlevov, ki so enaki ali pa malo, malo boljši.

Ako so hlevi tako slabi, kakšni pa so šele gnojniki? Videl sem nekega malega posestnika, ki je delal kanalček, da bi čez skalo odtekla »sitna« gnojnica, ki je po posestnikovem mnenju »nezdrava in umazana«.

Potrebno je, da se kaj ukrene. Ustanove in zasebniki trde, da je to ozemlje kot ustvarjeno za razvoj živinoreje. Kaj naj torej storimo? Smatram, da moramo dati živinorejcem priložnost in veselje, da obnove in uredijo hleve in gnojnike. Najprimernejše bi bilo, da se razpišejo tekme z darili, s katerimi dosežemo naprej in največji uspeh. Na ta način delajo propagando tudi v najnaprednejših deželah in ako smatrajo tam to za potrebno in koristno, bo koristilo v tem večji meri pri nas, kjer moramo mnogo začeti in popraviti.

Oblasti in ustanove, ki nadzirajo in vodijo gospodarski napredek tega ozemlja bodo gotovo prispevali, da se lahko razpiše tekma z nagradami. V to svrhu določen denar ne bo vržen proč, temveč bo po-

magal izvršiti in izpopolniti določeni gospodarski program.

Pripomba uredništva: Tudi naše mnenje je, da bi se morale določiti nagrade za smotreno zgrajene hleve in dobre gnojnice. Bivši kranjski in goriški deželni odbor sta uvidela to že pred 20 leti in zato sta dosegla precejšnje uspehe. Tedaj započeto delo bi se moralo nadaljevati, ker so nagrade precejšnje dražilno sredstvo za vsak napredek.

Nagrade za ureditev planin.

Poročali smo, da je določena precejšnja svota denarja za izboljšanje in ureditev bovških, kobariških in tolminskih ter drugih planin. Vsakdo ve, kako veliko važnost igrajo planine v gorskem gospodarstvu in zato pozivljamo vse lastnike planin, da se za nagrade zanimajo. V tem oziru dobe potrebna pojasnila pri Kmetijskem uradu v Tolminu.

Uvoz plemenske živine.

Počasi se le obnavlja naš živinorejski kapital, tako številčno kot po kakovosti. Marsikaterega čistokrvnega bika in čistokrvno junico so že dobili naši živinorejci iz inozemstva. Za uvoz skrbi predvsem dežela s svojimi živinorejskimi komisijami. Do sedaj je delovala Živinorejska komisija v Vidmu za furlansko pokrajino, kmalu pa bo začela delovati tudi živinorejska komisija v Trstu, ki bo tudi uvažala čistokrvne bika in junice ter jih oddajala po nižji ceni živinorejcem.

Pomoč dežele je dovolj znatna, ker plača dežela vse nakupovalne in prevozne stroške za živino iz inozemstva v tuzemstvo ter plača povrhu še 30% nakupovalne cene. Tako odda komisija bika, ki je njo stal v inozemstvu 3000 L, živinorejcu za 2100 L.

UVOZ V L. 1924.

Na razpolago so nam samo podatki za furlansko pokrajino, to je število živine uvožene potom živinorejske podkomisije iz Gorice, katero vodi agilni g. M. Klavžar.

Uvožena goveja živina spada dvem pasmam, in sicer belanski in sivo-rujavji švicarski pasmi.

1. Od belanske pasme je bilo uvoženih:
a) 19 bikov, od katerih je bilo oddano 6 v tolminski in 13 v idrijski okraj.

b) 18 junic, ki so bile vse odane živinorejcem idrijskega okraja.

2. Sivo-rujava švicarska pasma:

a) biki: Uvoženih je bilo 40 bikov, ki so bili razdeljeni na:

goriški okraj	17 glav
ajdovski »	8 »
kanalski »	3 »
komenski »	7 »
sežanski »	3 »
krminski »	2 »

b) junic je bilo uvoženih 34, ki so bile razdeljene na

kanalski okraj	10 glav
ajdovski »	6 »
komenski »	3 »
goriški »	15 »

Poleg goveje živine je bilo uvoženih tudi 63 glav plemenskih prašičev. Prašiči so spadali nemški požlatnjeni in nemški žlahtni pasmi. Razdeljeni so bili take-le:

v goriški okraj	14 glav
ajdovski »	3 »
komenski »	14 »
krminski »	17 »
kanalski »	2 »
tolminski »	1 »
cerkljanski »	2 »
sežanski »	10 »

Toliko glav živine je bilo uvoženo v l. 1924 potom goriške podkomisije. Koliko jih bo uvoženih v letu 1925, ne moremo vedeti, a upamo, da se bo započeto delo nadaljevalo.

Ob sklepu lista smo izvedeli, da dobavi Živinorejska podkomisija v Gorici (g. M. Klavžar) tudi dva žrebca, ki bosta oddana v oskrbo g. Strgarja v Sužidu pri Kobari-du. Žrebca bosta noriške pasme.

PROMETNI DAVEK

(tassa scambio) na prašiče se plačuje istočasno s klavno pristojbino, ako prašiča prodamo in ga zokoljemo v javni klavnici. Prometni davek znaša na prašiče do 120 kg teže 5.— L na glavo, za težje prašiče pa 7.— L.

Mlekarstvo

Izdelovanje masla.

Naši živinorejci in mlekarji danes že vedo, da morajo izdelovati maslo tako, kot ga trg zahteva in ne več tako, kot so ga izdelovali enkrat. Ako hočemo doseči na trgu zadovoljive cene, moramo pri izdelovanju upoštevati vse želje in zahteve konsumentov, ker konsument bo ugodno plačal tako blago, katero mu dopade.

Pri izdelovanju masla moramo torej paziti; stari načini izdelovanja niso več na mestu, posebno ne danes, ko se resno deluje na tem, da se trg z maslom organizira, da zadobi naše maslo oni sloves, ki mu pritiče. Sloves bo pa dobilo maslo samo takrat, ko bo po obliki in kakovosti odgovarjalo modernih predpisom umnega mlekarstva. V tem oziru pa moramo še mnogo napredovati in napredku v maslarstvu so tudi posvečene naslednje vrste izpod peresa človeka, ki se je pečal skozi več let in se še vedno peča z mlekarско obrtjo.

Za pridobitev smetane so enkrat pustili mleko počivati v posodah, ki niso in ne odgovarjajo mleku, ki je eno najdelikatnejših predmetov. Niso pazili na čistost prostora, ne na zračnost in ne na mnogo drugih, na prvi pogled brezpomembnih pogojev, ki so pa v resnici predpogoj, da dobimo prvovrstno blago. Enkrat (žalibog, je še danes tako v marsikateri mlekarni) so dobili vsled neodgovarjajoče pinje, segrevanja smetane, itd., belo in zelo mehko maslo, ki je vsebovalo še zelo mnogo vode. Tako maslo se kaj rado pokvari in zato tako izdelovanje danes ne odgovarja več.

Da dobimo v resnici prvovrsten izdelek, moramo mleko in smetano držati v čistih posodah v prostoru, kjer je čist zrak.

Ali naj denemo v pinjo svežo smetano? Vsak izvežban mlekar ve, da se dobi najbolj aromatično maslo iz smetane, katero smo posneli iz sveže namolzenega mleka in katero smo pustili na miru skozi 48 ur, da je postala malo kislata. Umevno je, da mora biti smetana v zelo čisti posodi in na čistem zraku, ne pa v kakšnem zaduhlem

prostoru. Smetana tudi naj ne bo v prostoru, ki bi bil premrzela ali pretopel. V tem oziru si moramo zapomniti, da pustimo s posnealnikom posneto smetano skozi 48 ur v prostoru, ki ima 15 stopinj Celzija toplote.

Ali naj smetano segrevamo, da bo šlo delo v pinji hitreje izpod rok? V tem oziru ravnajo v marsikateri mlekarni tako, kot ne bi smeli. Segreta smetana se gotovo prej vpinja kot mrzla, a iz ugrete smetane ne dobimo nikdar tako dobrega izdelka, kot od smetane s pravilno toploto. V tem oziru si zapomnimo, da stavimo v pinjo smetano, ki kaže 12—14 stopinj Celzija toplote in ne več. Zapomniti si tudi moramo, da ne smemo nikdar pinje segrevati na ta način, da vlijemo vanjo vroče vode, kakor tudi ne smemo zvišati toplote smetane tako, da zlijemo med smetano nekaj vroče vode. Ako kaže smetana nižjo stopinjo kot 12 do 14 stopinj Celzija, tedaj postopamo tako-le: Vrč s smetano pogreznemo v kotel z vročo vodo, v eni roki držimo toplomer, v drugi pa kuhanico, s katero mešamo smetano na ta način, da jo spravljamo od dna proti vrhu. Ko pokaže toplomer 13 do 14 stopinj Celzija, vzamemo vrč iz gorke vode in smetano vlijemo v pinjo.

Pinja ne sme biti nikdar bolj polna kot do treh četrtin, ker je drugače vsako delo skoraj nemogoče. Pinjo moramo enakomerno vrteti, in sicer naj napravi na minuto 70 do 80 obratov. Pri začetku moramo imeti pri rokah uro, izvežban mlekar pa ima uro v mišicah roke.

Za danes naj zadostuje, na predmet se pa še povrnemo. Zavedajmo se, da je naša sveta dolžnost, da pripravimo našemu planinskemu maslu ono ime, ki mu pritiče, kar bomo gotovo dosegli s smotrenim izdelovanjem in s smotreno organizacijo trga.

MLEKARSKÉ ZADRUGE.

ki nimajo trgovskega značaja, so oproščene prometnega davka (tassa scambio) pri nabavi mlekarških strojev, ker se jih mora smatrati za neposredne konsumente.

	<h2>Sadjarstvo</h2>	
--	---------------------	--

O cepljenju in izbiri sadnih vrst.

Zdaj smo v času, ko je treba začeti s cepljenjem. To je prijetno delo, ki bi ga moral sadjar, če mu le čas dopušča, izvršiti sam. Vsekakor je marsikdo med nami, ki ima pred njim »svet strah«: rad bi se ga polotil, pa se boji, da bo vse »skazil«. A cepljenje je umetnost, ki zahteva jako malo znanja, in nikogar ne poznam, ki bi ne bil uspešen, ko se je enkrat tega polotil. Malo poguma, malo spretnosti in malo znanja — pa gre.

Naši sadjarji poznajo večinoma cepljenje v razkol in to je še najboljši način za precepljanje starejšega drevja; pri mladih še drobnih drevescih pa na ta način ne velja. Tu pride v poštev najprej »okuliranje«, to je vcepljenje popka, ki smo ga odrezali od enoletne mladike, za lubad divjaka, ki naj ne bo debelejši od svinčnika. To cepljenje izvršujemo v mesecu avgustu. Drugi izvrsten način je cepljenje »z angleško kopulacijo«, pri čemer pa morata biti podlaga in cepič enake debelosti, zato ta način ni povsod mogoč. Tretji dober način za cepljenje mladih drevesc je sedlanje, kjer je podlaga debelejša od cepiča. (Ti in še drugi načini so podrobno opisani v knjigah »Praktični sadjar«, spisal M. Humeč, in »Sadjarstvo«, spisal Ivan Belle. Ti dve knjigi bi moral imeti vsak sadjar).

Takoj pod lubadom drevesca, to je na tisti meji, ki loči lubad od lesa, leži tenka zelenkasta plast, ki ji pravimo kambijska plast, ali pa kar na kratko kambij; pri mladiki je kambij širji in nekoliko bolj pomaknjen proti sredini. Kambij je tista plast, od katere gre sok iz podlage v cepič. Vse znanje v cepljenju obstaja torej v tem, da vložimo cepič na ali v podlago tako, da se oba kambija tesno stikata. Če ta pogoj ni izpolnjen, je delo zaman. Ko precepljamo stara drevesa in cepimo v razkol, ne smemo pozabiti dejstva, da je lubad na podlagi mnogo debelejša od tiste na cepiču in če hočemo, da se bosta v tem

siučaju kambija stikala, moramo cepič pomakniti bolj noter, bolj proti sredini podlage: površina lesa podlage in površina lesa cepiča naj se kolikor mogoče natančno vjemata, pa bo prav; na lubad ne smemo gledati.

Jako neprijetno je, da se podlaga včasih vijugasto in razcefedrano razkolje. Zoper to si pomagamo s tem, da predno jo razkoljemo, zarežemo z nožem dve navpični črti od ene in druge strani v lubad; naj gre nož tudi v les, če je mogoče. Toda videli bomo navzlic temu, da rana razkolja ni gladka in zato jo bomo z ostrim nožem od spodaj navzgor malce obrezali.

Cepič obrežemo na spodnjem koncu poševno z obeh strani, tako da dobi tu obliko zagvozde. Notranja stran cepiča (tista, ki bo obrnjena proti središču podlage) naj bo za spoznanje tanjša od zunanje, kajti le njegov zunanji kambij se bo dotikal kambija podlage in ta dva se morata za gotovo in dobro stikati; notranja stran je brez pomena. Pazimo, da je to delo natančno izvršeno in če vidimo, da se cepič pravilno ne prilega, obrežimo ga v drugič, če pa to ni več mogoče, vržimo ga proč, pa vzemimo drugega. Tu ne smemo varčevati s časom.

Ko je to delo končano, zamažemo rano s cepilno smolo, ki jo napravimo po sledečem navodilu: V gozdu naberemo smrekove smole, ki jo raztopimo in precedimo skozi kako redko vrečevino ali kaj sličnega; to zato, da je čista. Ako je le čiste en kilogram, ji primešamo potem, ko se je nekoliko ohladila a je še vedno tekoča, osminko litra čistega alkohola (namreč vinskega alkohola in ne lesnega) in dve žlici surovega lanenega olja. To premešamo in pustimo, da se povsem ohladi narkar je pripravljena za rabo.

Ko začnejo cepiči poganjati, moramo včasih malo pogledati okoli njih in zlasti zatirati neke pol centimetra dolge rjave hroščke, ki z velikim tekom glodajo brsteče popke. Privežimo k podlagam takoj

opore za poganjke cepičev, ker nam jih drugače mnogokrat veter polomi. Pazimo nadalje na listne uši, ki si domišljajo, da cepiči poganjajo samo za nje. Tobačni izvleček in petrolejeva emulzija sta sredstvi zoper te.

Ako ne cepimo sami nego najmemo kakega izkušnega človeka za ta namen, mu ne smemo dovoliti, da bi cepil kake take vrste, ki jih še ne poznamo; le če sami želimo preizkušati nove vrste, mu to dovolimo. Glede vrst moramo določati mi sami in ne cepljač. Da bomo pa izbrali dobre in koristnosne vrste, moramo te dobro poznati. Že v jeseni moramo zategadel izbrati drevesa, na katerih bomo v zimi narezali cepičev za spomladansko cepljenje. Tukaj pri nas ima vsak kmet, ki poseduje kaj sadovnjakov, najmanj petdeset različnih vrst jabolk. Zato je pa pridelek tako neenakomeren in tako raznoličen v svojih svojstvih, da nikoli ne moremo poslati kaj lepega na trg. Dve ali tri vrste jabolk — to je povsem dovolj, včasih še preveč. Naj se nam ne vzbujajo skomine po lepem in žlahtnem sadju, če vidimo, da v našem podnebju ne uspeva ali pa če vidimo, da nam debele sadove otrasejo poletni in jesenski vetrovi na tla. V splošnem so za nas drobne ali srednje debele vrste še najkoristnejše.

V vremski dolini najdemo nekoliko vrst, ki dobro rodijo, a jih ne morem imenovati, ker jim ne vem imena. Od tistih vrst pa, ki jih poznam, priporočam naslednje: V zelo ugodne in rodovitne lege zlasti v preoravan svet kanadko in londonski peping; v manj ugodne lege rdeči mašancgar in ontario (v zavetne lege tudi blenheimsko reneto), tudi dolenska vošččenka se dobro sponaša; za slabše lege so pa pisani kardinal, bobovec in naša trdlika. Ontario se je v poslednjih letih jako vdomačila, ker ta vrsta poleg svojega krasnega sadja in primeroma velike rodovitnosti, zna kljubovati škodljivcem in boleznim čudovito. Rdeči mašancgar je sicer drobno toda izredno okusno in tudi krasno za pogledati. V naplavljeni, sipasto peščeni zemlji ob Reki ne kaže živahnosti v rasti, celo prezgodno starost, rodi pa navzlic temu redno in obilo. V boljših legah se pa jablana razvija v lepe piramidaste krone,

da jih je ob cvetju veselje gledati. Bobovec je zares primeren za obcestne nasade, ker žene veje skoro navpično kvišku, rodi vsako drugo leto, sadja pa ne poklade nihče, ker je na drevesu povsem neužitno in postane okusno šele potem, ko se v shrambi umedi. Trdlika je pa vrsta za višje lege, zlasti za pašnike po hribih. Rodi lepo sadje, ki je pa neusmiljeno trdo in zelo trpežno. Ima lep duh in kot kuhinjsko jabolko ima visoko ceno, okusno pa samonasebi ni nikoli.

France Magajna.

Sadjarstvo na Goriškem.

(Konec.)

Sušenje in lupljenje češpelj.

Pred vojno je v Brdih cvetela obrt sušenja in lupljenja češpelj. Računa se, da se je izdelalo pred vojno približno 10.000 q blaga v vrednosti 1 milijona predvojnih kron. Blago je šlo večinoma v Nemčijo in trgovina je bila precej dobro organizirana. Danes se ta obrt obnavlja in vedno bolj izpopolnjuje, a seveda še ni na predvojni višini.

Suhe in olupljene češplje (ljudje jih imenujejo z italj. besedo »Amoli«) pripravljajo iz navadnih češpelj, katere olupijo, posušijo na solncu, odzamejo kost ter požvepljajo.

Gojenje češpelj je bilo zelo razširjeno po celih Brdih in po Soški dolini, pridelek pa ni zadostoval za sušenje in lupljenje; zato so morali uvoziti mnogo češpelj iz drugih krajev (iz Vremske doline in tudi iz Bosne).

Vsled vojnih dogodkov so češpljeva drevesa zelo mnogo trpela, sušenje in lupljenje češpelj pa je skoraj prestalo. Sicer se ta obrt v zadnjem času obnavlja, a gotovo bo trajalo še dolgo let, predno bo na predvojni višini. Računajo, da je bilo izdelane v l. 1924 komaj 800 q blaga.

Ni točno ugotovljeno, kako je v Brdih nastala obrt lupljenja in sušenja češplj, a izgleda, da se je pojavila pred 115 leti. Vojaki so zapuščali Napoleonovo armado in so raje v Brdih lupili in sušili češplje, kot pa šli v ruske mrazove.

Brda sicer stoje v sadjarskem oziru zelo visoko, vendar pa se mora še mnogo sto-

riti. Predvsem je nujno potrebno, da se širijo samo one vrste, ki so dobro preizkušane, godne za briška tla. Ne smemo gojiti velikega števila vrst, temveč malo, zato pa predvsem zgodnje vrste. Poleg tega se morajo posestniki priučiti pravilnemu in naprednemu sadjarstvu, posebno kar se tiče nege sadnega drevja v zimskem času. Danes, ko Brici ne morejo tako lahko oddati svojega vina, uvidevajo koristnost sadjarstva in zato se opaža v zadnjem času, da pridno obnavljajo svoje nasade sadnega drevja. V letu 1923 je samo Deželni kmetij-

Statistika pridelka in izvoza.

Kako veliko važnost igra sadjarstvo na Goriškem, posebno v brdnatem delu dežele, kaže statistika, v kolikor je bila dosegljiva. Sadni pridelek Brd in Vipavske doline pride skoraj izključno na trg v Gorico in v Krmin, od kjer se odpošilja. Tržni komisarji vodijo točen dnevni zapisnik blaga, ki pride dnevno na trg. Količina na trg prispelega blaga je razvidna iz naslednjih razpredelnic, sestavljenih na podlagi zapisov tržnih komisarjev.

PREDMET		količina v q	srednja cena v lirah za q	skupna vrednost v lirah
V l. 1924 na goriški trg došlo sadje	Marelice	154	376	57910
	Olupljene češplje	300	11	349500
	Črešnje	15255	112	1722147
	Kostanj	1772	82	144837
	Smokve	1967	67	132498
	Jagode	31	661	20506
	Jabolke	6438	81	521534
	Orehi	28	210	5899
	Hruške	6805	117	797645
	Breskve	1353	290	393609
	Slive	638	114	72730
	Kraljica Klauđija (renglo)	181	213	37532
	Češplje	1836	113	207682
	Namizno grozdje	5207	134	702091
Kosmulje	10	180	1812	
Ribez	14	208	2925	
došlo na krminski trg	Črešnje	8410	110	925100
	Hruške	60	117	7020
	Sveže smokve	750	67	50250
	Breskve	45	290	13050
	Namizno grozdje	780	134	104520
	Sveže češplje	3060	120	367200
	Jabolke	400	81	32400
	Različno sadje	120	120	14400
	Kostanj	690	82	56580
	Suhe smokve	150	350	52500
	Lupljene češplje	300	1165	349500
	Suhe hruške	35	350	12250
Skupaj	56769	—	7,155.617	

Vrednost celokupnega sadja, ki je prišlo na omenjena dva trga (skoraj celotni pridelek ozemlja) je v l. 1924 presejala svoto 7 milijonov lir. Tretjina je bila izvožena. Številke izvoza so sestavljene na podlagi podatkov dobljenih na postajah.

Ostali pridelek gre v Trst, Benetke, Treviso, Videm ali ga uporabi domače prebivalstvo.

Iz številke za leto 1924 je razvidno, da je bila letina slaba, ker je povzročila toča ogromno škodo.

Izvoz sadja iz Goriške v letu 1924

(v kvintalih)

Izvoz v:	Avstrijo	Čehoslovaško	Jugoslavijo	Druge države	Skupaj q	Srednja cena za 100 kg	Vrednost
Črešnje	9,331.84	962.28	152.64	—	446.76	112 L.	1,170.037 L.
Hruške in jabolke	667.17	19.06	—	—	686.22	100 "	68.622 "
Breskve, marelice in slive	3,069.78	5.63	—	551.39	3,626.80	290 "	1,051.772 "
Različno sadje	678.34	6.48	—	—	684.82	120 "	82,178 "
Osušeno sadje	310.59	—	—	78.32	379.91	220 "	83.580 "
Namizno grozdje	1,316.97	5.58	—	—	1,317.55	134 "	176.551 "
Kostanj	807.46	—	33.—	99.86	940.32	82 "	77.106 "
Izvožena količina	16,173.15	999.03	185.64	729.57	18.082.38	—	2,709.846 L.

V zgornjem smo poudarili važnost sadjarstva na Goriškem. Smatramo, da je sveta dolžnost vseh merodajnih oblasti, da sadjarstvo podpirajo in pospešujejo; iz-

vozniki so gotovo upravičeni zahtevati od italijanske železniške in drugih uprav olajšavo izvoza in odpravo vseh zaprek, ki bi bile izvozu na poti.

dr. P. Vallig.

Vinogradništvo in kletarstvo

Nov divjak za cepljenje trt.

Ko je l. 1890 avstr. poljedelsko ministrstvo zvedelo, da se je na Francoskem izkazal divjak *Berlandieri*, je ministrstvo sklerilo, da dobi iz Francoske večjo količino teh divjakov, in sicer križanke *Riparia* *Berlandieri* (420 A, 34 E. M. itd.) in *Berlandieri* *Rupestris*. Navedeni divjaki so v resnici pokazali boljše lastnosti od prejšnjih *Rupestris* *Monticola* in *Solonis*.

Iz strahu pred prenosom bolezni »Blackrot« (*Laestadia* *Viala*, jagode, pečli in tudi deli listov počrne in se posuše) iz Francije in ker je bilo povpraševanje po novem divjaku vedno večje, so sklenili nekateri gojitelji divjakov, da si nabavijo iz Francije seme (ne kolči) novih križank, ter da si vzgoje sami divjake iz semena.

Pri vzgoji iz semena je bil najsrečnejši Teleki, ki je začel vzgajati divjake na de-

belo. Na mednarodnem poljedelskem kongresu na Dunaju je bil od Telekija vzgojen divjak označen kot zelo dobrega. Na kongresu je zastopal poljedelsko ministrstvo neki Kober, ki je bil tedaj referent za vinogradništvo. Kober je trdil, da od Teleki-ja dobljeni divjaki prekašajo francoske originale, posebno kar se tiče velike proizvodnje dobrega lesa.

Teleki-ju pa so pozneje očitali, da ni pazil dovolj na čistost svojih divjakov, posebno ker jih je zelo naglo spravil na trg, brez prejšnjega dolgega preizkušanja.

Tedaj je započel svoje delo Kober sam. Podlago njegovemu dvajsetletnemu preizkušanju so dali divjaki vzgojeni po Teleki-ju in tako je bil vzgojen od Koberja križanec »Riparja X *Berlandieri* 5 BB«, ali kratko »BB 5«. Novi križanec je dobljen samo iz enega semena, kar daje posebno jamstvo, da je čist.

Mladi poganjki divjaka »5 BB« so svetlo-rdečkasti, žilice na listkih so tudi svetlo-rdečkaste z mehurčki, zobje na robu lista so topi.

Les divjaka je kostonjeve barve, zelo trd z zelo malo srdice, vsled česar tudi kolči tako rade ne segnijo. Nov divjak tudi zažene zelo močno korenicevje, ki pa zavzema zelo malo prostora v zemlji, ker gredo korenine večinoma navpično v tla. Na ta način ni divjak toliko odvisen od zunanjih vplivov vremena, razvito korenicevje pa omogočuje tudi izrabljanje nižjih plasti in tudi izrabo revnih tal. Korenicevje pa se razvije pozneje, kot pri Riparia, vsled česar moramo v razsadniku kolči čuvati in jih držati v svežem stanju.

Največja prednost novega divjaka tiči po izjavi njegovega vzgojitelja v dejstvu, da les dobro dozori. To so pokazali tudi poskusi v Gorici. Druga prednost tiči v tem, da nov divjak proizvaja zelo mnogo lesa, kar je za vsakega trtorejca ogromne važnosti. Tudi o tem smo se sami prepričali. Nadaljnja prednost novega divjaka bi bila po njegovem vzgojitelju tudi ta, da se cepiči zelo radi primejo, celo rajše nego pri Riparia. Mi tega zaenkrat ne moremo potrditi, ker smo prvič cepili na »5 BB« v letu 1924. in nam torej manjkajo večletni poskusi. V prvem letu smo opazili, da se je posrečilo 65—70% cepljeni.

Po izjavi dr. Tiela (Naumburg na Saali) spada divjak »5 BB« k onim divjakom, ki najbolj kljubujejo filokseri. Poleg tega uspeva »5 BB« tudi v taki zemlji, ki vsebuje do 75% apnenca. Nadalje je novi divjak zelo malo podvržen bledici in uspeva dobro v apneni, pa tudi v ilovnatih zemlji. Izgojitelj Kober trdi nadalje, da cepljenke na podlagi »5 BB« kmalu in zelo izdatno rodé. Listje cepljenk kaže, da je zelo dobro hranjeno, ina zelo živo zeleno barvo in zato tudi uspešnejše kljubuje peronospori.

Vsled navedenih dobrih lastnosti rabijo v vinorodnih krajih Avstrije les »5 BB« v vedno izdatnejši meri; divjak je pri ondutih vinogradnikih zelo priljubljen. Ako se vse zgornje prednosti resnične, bo gotovo

dobil divjak prijateljev tudi med našimi vinogradniki.

Povišanje užitnine na alkoholne pijače.

Vsled vedno naraščajoče druginje je morala država misliti na zvišanje plač državnemu uradništvu. Celoten strošek za zvišanje plač znaša v proračunskem letu do 30. junija t. l. približno 800 milijonov lir. Ker ni bil ta izdatek predviden v proračunu države, je morala vlada gledati, da krije nov strošek z novimi dohodki, katere naj dajo alkoholne pijače.

S kraljevim dekretom z dne 1. februarja št. 13 je vlada za svoj račun povišala užitnino na vse alkoholne pijače, med drugim tudi na vino in pivo. Povišek užitnine znaša:

Predmet	Enota	Občine			
		1. in 2. 3. in 4. razreda			
		L	L	L	L
Vino v sodih	hl	15—	12—		
Vino v steklenicah	1 stekl.	—30	—30		
Žganje in likerji do 25 stop. alkohola	hl	15—	12—		
Žganje in likerji od 26 do 50 stop. alkohola	"	30—	24—		
Žganje in likerji od 51 do 75 stop. alkohola	"	45—	36—		
Žganje nad 75 stop. alkohola	"	60—	48—		
Žganje v steklenicah	1 stekl.	—60	—60		
Pivo	hl	9—	6—		

Naše kmetske občine spadajo vse v 3. oziroma v 4. razred.

Povišek na užitnino za račun države se pobira istočasno s pobiranjem dosedanje užitnine, torej bodo pobirale občine poim užitninskih iztirjevalnic. Iztirjevalnicam odpade za njihov trud poldrugi odstotek iztirjanega poviška.

Občine lahko povišajo tudi od svoje strani dosedanjo užitnino na alkoholne pijače, a je ne smejo povišati za več kot za tretjino poviška na račun države.

Povišanje užitnine za račun države je stopilo v veljavo dne 15. februarja t. l.

Poljedelstvo in vrtnarstvo

Umetna gnojila v poljedelstvu.

Mnogo naših kmetovalcev rabi umetna gnojila samo za gnojenje travnikov, kar tudi sledi iz dejstva, da se v naši pokrajini proda zelo mnogo tomaževe žlindre za jesensko in zimsko gnojenje ter precej superfosfata za pomladno gnojenje travnikov. Redki pa so ona kmetovalci, ki bi rabili umetna gnojila na svojem polju, na njivi ali na vrtu.

Dejstvo je, da stoji kmetijstvo na najvišji stopinji ravno v onih državah, kjer porabijo največ umetnih gnojil. V zglede naj nam bodo v tem oziru Belgija, Nizozemska, Nemčija, Čehoslovaška, itd., v Italiji pa pokrajine Emilija in sploh lombardska nižina. V navedenih državah in pokrajinah porabijo dva in trikrat toliko umetnih gnojil, kot pri nas, zato pa imajo tudi dva in trikrat večje pridelke nego mi.

Seveda je nujno potrebno, da umetna gnojila pravilno rabimo, ker z nepravilnim gnojenjem si ne samo lahko nič ne koristimo, pač pa imamo lahko veliko škodo. V naslednjem hočemo podati skromna navodila glede rabe posameznih gnojil v splošnem, s posebnim ozirom na sadeže, ki pridejo spomladi v zemljo.

Tomaževa žlindra:

Tomaževa žlindra je črn prah, katerega poznajo večinoma vsi kmetovalci, ker ga trosijo po senožitih.

Vrednost žlindre tiči v fosforni kislini, ki je vsem rastlinam nujno potrebna. Ker pa je fosforna kislina tomaževe žlindre težko raztopljiva, moramo žindro zgodaj potrositi. Zato jo trosimo po travnikih v jeseni in v zimi.

Tomaževo žindro pa lahko damo tudi k krompirju, žitu, koruzi itd., a splača se edino tedaj, ako pride rano v zemljo. Ako hočemo gnojiti s tomaževo žindro poljskim sadežem, naj pride na vsak način žlindra že v jeseni v zemljo. Ozimnemu žitu takoj v jeseni žlindra mnogo ne pomaga, pač pa pomaga v zgodnji spomladi,

ko žito najbolj potrebuje primerno hrano. Tudi za krompir, koruzo, trte itd., naj pride žlindra že jeseni v zemljo, da se do spomladi dovolj raztopi ter tako nudi svojo fosforno kislino rastlinam na razpolago.

Na 1000 štirjaških metrov ($\frac{1}{3}$ njive) naj se potrosi 1 q žlindre. Prah mora biti enakomerno raztrošen, potem pa podoran. Spomladi se gnojenje z žindro ne izplača.

Superfosfat:

Superfosfat je drugo umetno gnojilo, ki vsebuje fosforno kislino, navadno v nekoliko manjši meri, nego tomaževa žlindra. Fosforna kislina v superfosfatu je lažje raztopljiva nego v tomaževi žindri in zato superfosfat pozneje trosimo, nego žindro.

Na vsak način pa naj pride superfosfat v zemljo pred semenom ali sadežem. Pri ozimnem žitu lahko potrosimo superfosfat tudi samo en dan pred setvijo, pri krompirju, ovsu, koruzi, jarem žitu itd., pa vsaj 14 dni prej. Superfosfat potrosimo po njivi, potem ga pa podorjemo. Lahko ga potrosimo tudi po že izorani njivi in potem samo pobranamo; tudi to zadostuje. Tudi superfosfat mora biti potrošen enakomerno, to je povsod enako. Rabimo ga na 1000 štirjaških metrov okoli 60 kg. zato pa vsako drugo leto. Posebno važen je superfosfat pri krompirju, a naj pride pred krompirjem v zemljo.

Ako gnojimo trtam s superfosfatom, ga podkopljemo pri okopavanju trt. Gnojilo pa naj ne bo potrošeno v neposredni bližini trt, temveč v vinogradih po sredi med vrstami na širini pol metra, pri braj-dah pa v četrt metra širokem pasu, ki je četrt metra oddaljen od trt.

Kalijeva sol.

Kalijeva sol je važna vsled vsebine kalija, ki je druga važna redilna snov, nujno potrebna za vse rastline. Pri nas uporabljajo kalijevo sol samo brihtnejši kmetje, v splošnem pa le zelo, zelo malo. To

velja skoraj za celo Italijo, dočim je v Nemčiji, Belgiji in drugod drugače.

V trgovini se dobi kalijeve soli pod različnimi imeni. Kalij vsebuje kajnit, potem 30%, 40% in več odstotne kalijeve soli. Najcenejše so pri nas večodstotne kalijeve soli, ker obremenjuje vse kalijeve soli ena in ista voznina, navadno iz Alzacije. Čim več odstotkov kalija ima sol, tem manj voznine bremeni na posameznem odstotku kalija.

S kalijevo soljo bi morali gnojiti vsem rastlinam, ker je kalij važen za vse rastline. Posebno važnost pa igra kalij pri krompirju in detelji, kjer bi ga morali na vsak način rabiti, posebno pa pri krompirju.

Na 1000 štirjaških metrov vzamemo približno 10 do 15 kg (pri krompirju tudi lahko 25 kg) 40% kalijeve soli, katero rastrosimo po njivi, potem pa podorjemo, ali vsaj pobranamo. Kalijeve soli naj bo v zemlji tudi kakšnih 14 dni ali pa vsaj en teden pred sadežem ali semenom.

Ako nimamo 40% kalijeve soli, pač pa 30%, tedaj vzamemo zgoraj navedeno količino povečano za eno četrtino, torej ne 10 kg, pač pa 12, ne 15 kg temveč 19, ne 25 kg, temveč 31 kg. Ako pa nimamo 30% kalijeve soli, temveč samo kajnit, ga moramo vporabiti še več in sicer trikrat toliko kot 40% kalijeve soli. Pri več odstotnih kalijevih solih vporablamo manjšo količino, sorazmerno odstotkom.

Gnojenje s kalijevo soljo je pri nas nujno potrebno, posebno pri vseh onih rastlinah, ki nam dajejo sad pod zemljo, pri gomoljnicah. Kalijeve soli tudi ne bi smeli pozabiti trositi po deteljiščih in senožetih, kjer jo trosimo tako, kot superfosfat ali tomaževo žlindro.

Dušičnata umetna gnojila.

Dušičnata umetna gnojila dajo zemlji oziroma rastlini prepotrebni dušik, ki je najbolj potreben za razvitje nadzemeljskih zelenih delov rastline. To so naši kmetovalci že uvideli in rabijo precej čilskega solitra, katerega vrednost tiči ravno in samo v dušiku.

Poznamo pa več dušičnatih umetnih gnojil, ne samo čilski soliter. Najbolj znana so: žveplenokisli amonijak z 20% du-

sika, apneni dušik z 15 do 21 odstotki in čilski soliter s 15½ odstotki dušika.

V bistvu je vseeno, katero dušičnato umetno gnojilo uporabljamo, glavno je le, da ga pravilno uporabljamo.

Prvi dve gnojili spravimo v zemljo pred setvijo, tako kot superfosfat ali kalijevo sol, ter šele potem sejemo ali sadimo. Čilski soliter pa potrosimo tedaj, ko je že setev izšla ali pa ima iziti.

Sicer lahko čilski soliter tudi podkopljemo ali podorjemo, a ga ne kaže, ker je zelo lahko raztopljev v navadni vodi, posebno v deževnici.

Dušičnata umetna gnojila lahko uporabljamo povsod, pri vsaki rastlini, kot pri žitu, koruzi, krompirju, pesi in repi, ajdi, trtah, sadnem drevju, itd. Ne izplača se dušičnata umetna gnojila pri deteljah in tudi ne popolnoma pri travah, a ne škodijo.

Koliko dušičnatih umetnih gnojil naj vzamemo za 1000 štirjaških metrov? V splošnem niso potrebne velike količine, največ 20 kg, zadostuje pa tudi 10 kg. Solitra ne smemo trositi takoj po dežju in tudi ne v rosi, temveč pred dežjem in po rosi.

Mešanje umetnih gnojil.

Umetna gnojila tudi lahko mešamo eno z drugim, ter tako pripravljamo različne mešanice. Katera gnojila lahko mešamo, nas pouči črtež in tozadevni članek v »Gospodarski čitanki«, katero je izdala Goriška Mohorjeva družba in ki je šla po deželi v 13.000 izvodih.

Ne svetujemo pa nobenemu, da bi v trgovinah kupoval že pripravljene mešanice, ker niso nikdar toliko vredne, kot damo zanje. Vedno se bolj izplača, da kupimo čista umetna gnojila, ter da napravimo mešanico sami doma. Kar mi zmešamo, dobro vemo, kaj so drugi brez nas zmešali, vedo oni, mi pa ne.

Umetna gnojila in posamezni sadeži.

Za vsa žita in koruzo rabimo približno ista umetna gnojila. Za 1000 štirjaških metrov je najboljša mešanica iz 4 delov superfosfata in po enega dela 40% kalijeve soli in žveplenokislega amonijaka v celoti 100 kg. Teh 6 delov premešamo. Mešanico rastrosimo po njivi in podorjemo vsaj

en teden prej, kot sejemo. Ako ne moremo dobiti žveplenokislega amonijaka, vzame lahko tudi apneni dušik, ki ima v sebi tudi precej apna, ki pride zemlji zelo v dobro. Apnenega dušika pa ne smemo mešati s superfosfatom in kalijevo soljo, vsled česar je najboljšje, da trosimo samega za sebe, superfosfat in kalijevo sol pa skupaj.

Ako nam je dosegljiv od dušičnatih umetnih gnojil samo čilski soliter, je najboljšje, da ga trosimo vrhu izvršene setve ali pa ko že opazimo prve vsklile rastline

Za *krompir, peso, repo in korenje* je dobra prejšnja mešanica, samo da damo mesto enega dela kalija dva dela, torej 4 dele superfosfata, dva dela kalijeve soli in en del žveplenokislega amonijaka. Tudi to mešanico podorjemo prej kot sadimo krompir. Kar je rečeno pri žitu glede ostalih dveh dušičnatih umetnih gnojil, velja tudi tukaj. Pri krompirju uporabimo 120 kg mešanice na 1000 m.

Za *trte* velja približno ista mešanica umetnih gnojil, kot za žito. Mešanice ne smemo podkopati pa prav blizu trt temveč kakšnih 20 cm od trt proč, ker v ti razdalji začnejo korenine trt. Gnoj pa mora priti v blizino najdrobnejših korenin, ker same te lahko zavživajo rastlinsko.

Pri *sudnem drevju* moremo tudi uporabljati zgornjo mešanico, in sicer približno po 3 kg na drevo. Mešanico moramo podkopati, in sicer je najprimernejše, da jo podpokljemo 5 do 10 cm globoko na en meter širokem pasu, ki leži pod kapjo drevesa: pol metra proti deblu in pol metra od kapa na zunan.

Upliv umetnih gnojil.

Ako smo pognojili njivo z umetnimi gnojili, smo lahko gotovi, da bodo pridelki zdravejši, da ne bodo podvrženi različnim boleznim. To je ena velika prednost umetnih gnojil. Druga velika prednost umetnih gnojil tiči v tem, da damo z njimi zemlji tja, kar potrebuje, to je, da gnojenje bolj odgovarja rastlini. Zgoraj smo omenili, da potrebuje krompir mnogo kalija, katerega pa je v domačem gnoju zelo malo. Z umetnim gnojem v obliki kalijeve soli lahko nadoknadimo oni kalij, katerega ni v domačem gnoju. Isto velja tudi za superfosfat, itd.

Kalijeve in fosforne umetne gnojila povzročajo poleg tega zgodnejšo zrelost pridelkov, kar bi tudi lahko igralo precejšnjo važnost v marsikaterem delu dežele. Enako vplivajo tudi dušičnata umetna gnojila, a jih ne smemo uporabljati prepozno. Rečimo drevju lahko gnojimo s čilskim solitrom tudi še v juliju in avgustu mesecu, kar se pa ne izplača, oziroma je škodljivo, ker bi tedaj dušik čilskega solitra vplival na to, da bi drevo zagnalo nove poganjke, ki ne bi do jeseni dozoreli.

Pri vseh prednostih umetnih gnojil pa ne smemo pozabiti tudi na eno slabo stran. Znano je, da »delajo« umetna gnojila težko zemljo, zemlja ni tako rahla, kot pri izključni rabi domačega gnoja. To slabo stran moramo upoštevati pri uporabi umetnih gnojil, vsled česar ne smemo zemlje leto za leto gnojiti samo z umetnimi gnojili, temveč moramo skrbeti tudi za domač gnoj. V splošnem bi morala biti umetna gnojila dopolnilna gnojila domačega, hlevskega gnoja. Ako pa nekdo nima domačega gnoja, naj skrbi za rahljanje zemlje na drugi način! V vinogradu lahko zrežemo na drobno in podkopljemo ves oni les, ki odpače pri obrezovanju trt; na nivalah si lahko pomagamo s slamo.

Na noben način pa ne smemo skozi dolgo let uporabljati samo umetna gnojila, ker ista kot rečeno delajo težko zemljo in na ta način ovirajo dihanje korenin. Zmerna uporaba pa je na mestu in priporočljiva, ako hočemo povečati naše pridelke.

Zelena.

Zelena, ki ji pravijo pri nas navadno šelna, spada k najbolj plemeniti zelenjavi v našem vrtu. Poleg svoje izborne okusnosti, ima zelena svojo veliko zdravilno moč. Pogosto uživanje zelene je zelo koristno vsem onim, ki trpijo od revmatizma. Angleški zdravniki trdijo, da so si že mnogi ozdravili svoj revmatizem z uživanjem zelene.

Zelene je več vrst. Izmed vseh vrst je najbolj priporočljiva praška orjaška zelena. Ta vrsta napravi v ugodni zemlji zelo debele in gladke gomolje, malo korenin in malo zelišča.

Zelena ljubi mastno, zelo gnojno in globoko prekopano zemljo. V pusti zemlji

napravi le male gomolje, veliko korenik in dosti zelja. Za saditev zelene moramo določiti najboljše mesto v vrtu. Zeleno presajamo. Setev za razsadi napravimo v mesecu marcu, najboljše v toplo leho. Setev kali počasi; večkrat traja par tednov dokler seme izkali. Ko so rastlinice nekoliko dorasle, izrijemo prepogoste nikle. Tu ostanejo rastline dokler se dovoljno ne okrepijo. Ko so postale krepke, jih razsadiamo na stalno mesto. Pri sajenju moramo paziti, da rastlin ne sadimo pregloboko. En centimeter ali dva naj koren gleda iz zemlje ven, ker pregloboko vsajena zelena ne napravi nikdar debelih gomoljev. Rastline naj bodo 40—50 cm oddaljene ena od druge. Po izvršeni saditvi, moramo mladim rastlinam dobro zaliti. Zalivanje je tudi pozneje ob sušnem vremenu neobhodno potrebno. Zeleni tudi zelo koristi zalivanje z gnojnico, toda le ob deževnem vremenu.

V oktobru zelena dozori in je godna za spravlanje v klet, kjer se dolgo drži.

Just Ušaj.

Soja.

Kaj je soja? Soja je rastlina stročnica, podobna grahu, fižolu in bobu. Ta rastlina je pri nas malokomu znana, pač jo pa poznajo dobro Japonci in Kitajci, ki jim je poleg riža vsakdanja hrana. Dandanes so se začeli tudi v Evropi zelo zanimati za to rastlino, ki rodi zrnje, ki je redilno kakor meso, Nobena rastlina ne daje tako redilnega zrnja. Soja služi seveda tudi za krmljenje domačih živali. Soja je kosmata rastlina, ki napravi v pazduhi vsacega lista strok s štirimi zrnji, podobnimi leči. Sojo sejemo enako kakor bob in sicer v aprilu. Soja ljubi solnčno lego in rahlo zemljo. Načija ne potrebuje, ker ima pokonci stoječe debelce.

Soja dozori v septembru. Razen pletve ne potrebuje druge nege.

J. U.

Zatiranje poljskih miši.

To leto je povsod po deželi zelo mnogo poljskih miši, ki delajo na polju in v vrtovih ogromno škodo. Je to šiba, katero moramo sami odvrniti oziroma odpraviti. Potrebna je dobra volja posameznih kme-

tovalcev in pa občinskih uprav, da zatiranje pravilno organizirajo. Zatiranje poljskih miši je dolžnost vsakega, ker tako veleva državni zakon.

Kako zatiramo poliske miši? Proti mišim pomaga strup. V naslednjem podajamo dva recepta, vsaj enega se bi morali kmetovalci držati:

a) Urad za potovalni kmetijski pouk v Gorici je razdeljeval in razdeljuje še vedno strup pod imenom »cinkov fosfur«. To je črn prah, ki rad zagori in je zelo strupen; potrebna je torej opreznost s tem strupom.

Strup se podaja mišim v obliki zastrupljene zdrobljene koruze. Zvečer zdrobimo (stolčeno) koruzo (dobra je tudi pokvarjena koruza) in jo čez noč namočimo v vodi v škafu. Drugo jutro odlijemo vodo in odnesemo na polje zmehčano koruzo in strup, vsako posebej. Na polju potresemo vrhu zmehčane koruze strupeni prah in z leseno palico vse skupaj dobro premešamo. Potrebno je sedaj, da denemo nekaj koruze v bližino vsake luknje. Miš, ki bo zavžila zastrupljeno koruzo, bo gotovo crknila.

Za eno njivo (3655 štirjaških metrov) zadostuje 5 kg koruze in 6 dkg navedenega strupa. Koruza naj se zastrupi v lesenem škafu, katerega naj se potem ne rabi več za drugo, kot samo za kakšne strupe. Živalske krme ne smemo staviti v tak škaf.

Paziti moramo, da ne pride naše telo nekjer v dotiko s strupenim prahom, blizu katerega tudi ne smemo imeti ne prižgane žveplenke, ne prižgane cigarete.

b) Drugi strup za zatiranje miši je navadni karbid, kot ga rabijo za razsvetljavo. Zastrupljanje s karbidom je zelo lahko in ni nevarno vsled česar bi ta način posebej priporočali našim kmetovalcem.

Vsa umetnost tiči v tem, da denemo v vsako mišjo luknjo po komadu karbida in zlijemo v luknjo nekoliko vode ter luknjo potem zamašimo z zemljo. Ko pride voda v dotiko s karbidom, se začne tvoriti acetylen, strupeni plin, ki zamori vsa živa bitja v luknji, torej tudi miši.

—:—

Uničujemo miši na ta ali na oni način, glavno je, da jih uničimo. Glede uničeva-

nja bi pa svetovali sledeče: Tri dni pred zastrupljanjem zamašimo vse luknje na polju, tretji dan pa polagamo strup samo v, oziroma okoli onih lukenj, ki so na novo odprte, ker tam so miši. Kjer so ostale luknje zaprte, tam miši ni. Na ta način si prihranimo mnogo strupa oziroma karbida.

Zastrupljenje se mora izvršiti v enem dnevu v ta namen je najboljšje, da eden nosi strup in zastruplja, drugi pa hodi pred njim in postavi k vsaki luknji kot

znamenje majhno šibico. Kdor zastruplja, hodi samo od šibice do šibice in delo gre urno izpod rok.

Omenili smo zgoraj, da stavi zakon vsakemu kmetovalcu v dolžnost, da zatira poljske miši. Potrebno bi bilo, da bi občine organizirale zastrupljanje ter same tudi nabavile potrebni strup in ga razdeljevale brezplačno kmetovalcem. Edino na ta način bomo prišli v okoli poljskim mišim, ki so ponekod prava šiba božja.

Čebelarstvo

Skrb za zalego.

Pomladi mora čebelar obrniti vso svojo skrb na nego čebelne zalege. Pri prvem spomladnem pregledovanju mora predvsem ugotoviti ali je v panju zalega ali ne, in kakšna je ta zalega.

Če zalege ne zasledi, je skoraj gotovo čebelna družina brez matice. Brezmatičnost je gotova, če so čebele vznemirjene in če se nekako jokajo dolgo časa, zlasti če v panj dim pihne.

Če opazi, da je zalega poredko nasejana s presledki, je to znamenje, da je matica oslabela in da je stara. Zaznamuje naj si ta panj, da matico pravočasno zamenja z mlado. Kjer pa naleti že sedaj samo trotovinu v panju, je to znak, da v panju ni matice, ampak samo trotoverka. Tak panj, kakor smo že omenili, se ne more drugače ozdraviti, kakor da ga premakne na drugo mesto, in da v lepem vremenu vse čebele in trote omete na prostom. Te odlete na prejšnje mesto, kjer pa stoji sedaj že drugi panj z oplojeno matico. Pri žrelu pa postavi zapiralo skozi katero lahko gredo v panj čebele, trojte pa ne. Te lahko pomete proti večeru v vrelo vodo, kjer poginejo.

V pomladnem času je zelo važno, da se čim najbolj zalega pospešuje, kajti čim zgodnejša in obilnejša je zalega, tem prej in tem več ima čebelar rojev in medu.

V to svrhu je potrebno čebelam primerena toplota, radi zalege morajo biti panji

dobro zapaženi. Drugo, skrbeti je treba, da ne trpe čebele žeje. Po nekod jim polagajo napajališča z gorko vodo.

Za zalego rabijo čebele mnogo cvetnega prahu. V novejšem času priporočajo čebelarjem za zgodnje pisanje sredstvo imenovano »Vitalis« to je moka iz cvetnega prahu. (Dobi se lahko v Draždanih (Dresden) 5, Friedrichstrasse 12).

Velike važnosti je v tem času špekulativno pisanje. Tega se ne more čebelarjem nikoli preveč priporočiti. Čebelar naj skrbi dalje za potrebno higijeno. Zalegi je nadvse škodljiv hud prepah, a pri tem je treba paziti, da ima panj vendar lahko ventilacijo. Kakor človeku, tako tudi čebelam prija najbolj zdrav, a ne premrzeli zrak. V tem času kaj rada nastopi griza med čebelami. Glavni vzrok poleg prepaha je tudi to, če so čebele prezimljale na gozdnem medu. Grizo opazimo na tem, da je vse po satnikih pomazano z rujavim blatom. Če mogoče, naj se čebelam gozdni med vzame in naj se jih nakrmi z drugim, akacijevim. Prija jim tudi toplota, če postavimo gorko opeko v panj. Poleg toplote je potrebna velika snaga. Priporoča se tudi v svrhu dezinfekcije vliči par kapljic lysola v medeno vodo, s katero pitamo čebele.

Silno pospešuje zalogo zgodnja paša. Po vresju v Gorah sledi repa v Furlaniji, ki cvete meseca aprila, potem cvete povsod sadno drevje.

Konečno prihaja v poštev tudi vreme, ki pa seveda ni odvisno od čebelarja.

Prognoza vremena.

Zanimati vtegne čebelarje kako vreme nam prorokuje v prihodnjih z mesecih koledar na podlagi luninih sprememb in Herschel-jevega ključa: Po tem ključu je pričakovati od 1. marca do 17. marca t. l. spremenljivo, raje lepo vreme; od 17. do 24. marca jasno in mrzlo, od 24. do 1. aprila spremenljivo, raje lepo vreme. Todu april ne bo tako ugoden. Od 1. do 9. se nam naznanja dež. Od 9. do 16. aprila dež in vihar. 16. do 23. aprila kaže lepo vreme, 23. aprila do 2. maja kaže mrzlo in dež. Torej za pašo na repo ni prognoza nič kaj ugodna, ker kaže le en teden le-

pega vremena. Akacijeva paša pa utegne nastopiti še koncem aprila, torej 14 dni prej, kakor po navadi. To sklepam po mandeljnovem drevesu, ki je cvetelo 14 dni prej kakor lansko leto. Tako zna biti letos vsa vegetacija za 14 dni bolj zgodnja. V maju kaže pa prognoza od 1. maja do 8. dež; od 8. do 15. maja spremenljivo; od 15. do 23. maja istotako. Šele v tednu od 23. maja dalje nastane lepo vreme. Torej tudi za akacijevu pašo ne kaže biti vreme ugodno. Isto nastopi šele za travniško pašo. Le upamo, da se bo to vremenoslovci glede aprila in maja pošteno vrezali. Dr. Josip Ličan.

Zadružništvo

Doktorič.

Razmerje med nadzorstvom in načelstvom.

Načelstvo je postavljeno od občnega zbora, da vodi zadrugine posle, nadzorstvo pa, da nadzoruje poslovanje načelstva. Potreba nadzorstva ne izvira iz nezaupanja, ampak iz previdnosti. Zadruga upravlja po večini tuje denarje, mnogokrat je vodstvo zadrug v rokah ljudi brez strokovne trgovske izobrazbe, zato je skrajna previdnost na mestu. Naša zadrugna navada je vpeljala neko vrsto kontrole že me člani načelstva. Kakšen pomen naj bi imela določba, da se morata pod zadrugno tvrdko vedno po dva člana načelstva podpisati? To se čela pač zato, da je kar v naprej izključena samovoljnost samo enega člana, tudi če ima predsedniško čast.

Iz načela, postavljenega v prvem stavku tega članka, sledi potreba, da se posla načelstva in nadzorstva strogo ločita. Po zakonu je za vodstvo zadruga in urejevanje s tem združenih poslov odgovorno načelstvo, ki ga lahko v gotovih slučajih nadomestijo uradniki in pooblaščenici, nikdar pa ne nadzorstvo. Če člani nadzorstva naj nadzorujejo, ne smejo nikdar sodločevati kot vodilni organi pri vodstvu

poslov, ker drugače bi morali zopet sami sebe nadzorovati, kar je nemogoče.

Včasih določajo pravila, da se gotove zadeve pridržane skupnim sejam načelstva in nadzorstva. Kako se da to združiti z navedenim načelom? Seje morajo biti v teh slučajih skupne, glasovanje se mora pa vršiti ločeno in sklep obvelja le tedaj, ako glasuje za predlog večina načelstva in večina nadzorstva. V strogo upravnih poslih ne sme nikdar dobiti nadzorstvo takega vpliva, da bi s svojim nastopom prisililo načelstvo k sprejemu kakega predloga. Pravica nadzorstva pri skupnih zadevah se omejuje na to, da vloži proti stavljenemu predlogu svoj »veto«, to se pravi: nadzorstvo lahko prepove izvršitev sklepa, ne more pa načelstva prisiliti, da sklene stavljen predlog. Nadzorstvo bi smelo tako prepovedati nakup hiše, akoravno je načelstvo sklenilo jo kupiti. Ne bi smelo pa nadzorstvo siliti, naj načelstvo kupi lišo, če je bil ta predlog od načelstva odklonjen.

Na drugi strani je pa dobro, da nadzorstvo dobi kolikor mogoče vpogled v poslovanje zadruga, ker mu bo tako tudi kontrola mnogo olajšana. Tudi ni previdno, da načelstvo v posebno važnih zadevah samo odloča. Važni ukrepi se morajo sicer

Napravljeni so iz trdega papirja, ki je na obeh straneh enako potiskan. Odgovarjajo hranilnim knjižicam. Zgoraj se napiše na vsaki ime in priimek vlagatelja, če treba tudi natančnejši podatki, na desni številka, enaki številki hranilne knjižice. Vloženi prihranki se četrletno seštevajo in obtem se vpišejo tudi obresti do konca leta. Koncem leta se seštevajo vloge in predpisane obresti in te poslednje se takoj pripišejo glavnici.

Ti listi se dajo urediti na razne načine, kakor je pač najbolj pripravno, da se iskan listi takoj najde brez dolgega iskanja. Najbolje se hranijo v malih škatlicah. Porabljeni in do konca popisani listi se izločijo in hranijo posebej. Vzorci tiskovila in natančnejša navodila se dobijo pri upravi tega lista. (Dalje prihodnjič).

Drago Godina: Menjalne zadruga nas rešijo iz suženjstva denarja in kapitala. Cena L 1.50. Samozaložba. Trst, 1925. Pisatelj je prepričan, da bi se dalo tudi brez denarja izhajati, če se osnujejo na zelo široki podlagi zadruga, ki bi brez uporabe denarja kar naravnost izmenijo blaga med producenti in konsumenti pospeševale. Kdo bo prvi napravil ta eksperiment?

NOVE VINOGRAD

stavijo v Franciji. V teku treh let bo rodilo 150.000 ha novih vinogradov, ki bodo dali približno 6 milijonov hl vina, ako računamo da pridelamo na 1 ha vinograda 40 hl (kar je zelo malo). V celoti je v Franciji nad 1.600.000 ha vinograda. List »Progrès agricole« odsvetuje nove vinograde, ker predvideva v bodočnosti hudo vinsko krizo.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje št. 15.: Že več let poskušam s cepljenjem črešenj, imel sem pa le malo uspeha. Kako naj se cepijo črešnje?

Odgovor: Mogoča sta dva pogrška, od katerih je eden pojasnjen v članku g. Magajne, katerega blagovoljno pazljivo prečitati. Drugi pogršek tiči najprej v tem, da ni odgovarjal cepiču podlagi, oziroma sočnost cepiča in podlage. Podlaga mora biti vedno bolj sočna, nego je cepič, ker se cepič sprime edino tedaj, ako dobiva od podlage dovolj soka. Ako cepič nima dovolj soka, tedaj mora oveneti in se pozneje posuši.

Zato velja pa za Vas (v Gorah) še najbolj pravilo, da zbirate cepiče že v zimi in jih potem hranite v pesku do goditega časa za cepljenje. Posebej še velja to, ako si nabavite cepiče iz gorkejšega dela dežele, od tam kjer je drevje mnogo prej sočno.

Vprašanje št. 16.: Imam dve leti starega volička, ki je začel pred dvema meseci šepati z levo sprednjo nogo. Drugače je zdrav, rad jemlje hrano, je dobro rejen. Opazil sem, da ga noga manj boli pri hoji, kot takoj, ko gre iz hleva. Kaj bi to bilo?

Odgovor: Skoraj gotovo ima Vaš voliček bramor (nemško Spat). Ta bolezen, se opaža največkrat pri konjih. Vzrok bramorja je kostni izrastek ali zarastek v skočnem pregibu noge. Ako se hočete prepričati, ali ima Vaš voliček bramor, tedaj pripognite bolno nogo, držite malo časa pripognjeno, potem pa jo hitro izpusčite in zaženite žival, da bi morala teči; ako bo žival pri začetku močnejše šepala nego minuto pozneje, je to znak, da ima bramor.

Bramor sam mnogo ne škoduje živali, ako izvzamemo posledico, da žival ni tako lepa. Žival lahko dela, se debeli in meso ima isto vednost, kot od popolnoma zdrave živali.

Bramor sam je težko ozdravljiv, posebno ako smo ga v začetku zanemarili. Največ koristijo kisli, gorki obkladbi, katere napravimo na ta način, da polijemo žaganje z vročo vodo, kateri smo dodali malo jesiha ter potem žaganje zvežemo v ruto in privežemo na bolno mesto. Pri mnogo vrednih konjih navadno izžigajo izrastke kosti, delo ki se ne izplača pri malo vrednih konjih in tudi ne pri volih,

Torej ne preveč skrbi.

Vprašanje št. 17.: Moja visoko breja krava ima v sescih namesto mleka kri. Kaj je temu krivo? Kako naj ozdravim?

Odgovor: Vzroki so lahko različni: Grobo ravnanje pri molži, ranitev mlečnih žlez in kanalčkov v vimenu, itd., pa tudi škodljive primese v krmi, predvsem zlatice (ki raste v cestnih jarkih, je nizka in rumeno cvete). Mogoče je Vaša krava kaj takega požrla, mogoče pa je bolezen tudi posledica neredne brejosti.

Ozdravljenje dosežemo, ako pazimo na krmo in če vime namažemo z oljem. Paziti moramo na čistost vimena in večkratno opranje z mlačno vodo mnogo koristi.

Ker pa so razlogi lahko tudi drugačni, Vam svetujemo, da vprašate za svet živinovozdravnika.

Vprašanje št. 18.: Kako najlažje zatiram poljske miši?

Odgovor je v notranjosti lista.

Vprašanje št. 19.: V tukajšnji in v sosednji občini se pečamo z gojenjem zeljnatih sadik na Nanosu. Za gnojenje rabimo globji in kokošji gnoj. Ker pa je tega gnoja malo, katero umetno gnojilo bi mi svetovali? Napravil sem poskus s čilskim solitrom, pa nisem imel uspeha.

Odgovor: Pri gojenju zeljnatih sadik morate paziti na dve stvari, in sicer da je zemlja rahla in da vsebuje mnogo redilnih snovi. Kot čitate lahko v notranjosti lista, delajo umetna gnojila trdo zemljo, vsled česar morate pri uporabi umetnih gnojil posebno paziti na to, da je zemlja rahla. Rahlost dosežete, ako podgrebete mnogo domačega gnoja ali žaganja slame, itd. itd., kar Vam na Nanosu ne bo težko, kjer lahko dobite mnogo preperlega gozdnega listja. Od umetnih gnojil bi Vam pa svetovali apneni dušik in superfosfat. Za 100 štirjaških metrov vzemite 10 kg superfosfata in 4 kg apnenega dušika. Vsako teh umetnih gnojil potresite posebej in z grabljami podgrebite, a vsaj 14 dni prej, kot vsejete seme. O uspehu poročajte.

Vprašanje št. 20.: Kaj je vzrok, da napravi krompir mesto kali majhne krompirčke na njivi, ko je že posajen. Nekateri mislijo, da je bil krompir premalo zrel izkopan.

Odgovor: Krompički namesto kali so posledica vremena, a celotni pojav še ni popolnoma razjasnjen. Izgleda da je vzrok temu pojavu menjajoča se suša in vlažno vreme, n. pr.: mi marca sadimo krompir, ki izide recimo prve dni aprila. Maja meseca ima krompir že mlade gomolje, ki se lepo razvijajo do srede junija, potem pa pritisne suša. Krompir prestane z debelejšim gomoljem in tako ostane recimo do srede julija, ko ga bi kralu morali kopati. Tedaj pride dež in z vlago dobi krompir nove sile. Gomolji se ne debele, pač pa se bi poleg prejšnjega gomolja razvijal drugi, mlajši, do česar pa ne pride, ker prej krompir izkopljemo. Nastavek mladega krompirja gomolja pa ostane v prejšnjem gomolju in ta se razvije pozneje namesto kali. Protisrédstva ne poznamo. Vporabljeni moramo seme s kratkimi a močnimi kalmi in večkrat moramo menjavati seme, recimo vsaj vsako štiri leta.

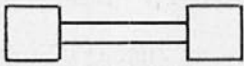
Kako cepimo oreh.

Oreh je najlažje cepiti tedaj, ko je drevce še mlado in drobno. Pri cepljenju oreha se postopa tako-le:

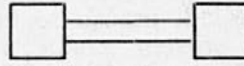
Okoli mladega oreha skopljemo in ogrebemo zemljo do korenskega vratu. Nato prerežemo debelce v višini 5 cm nad korenskim vratom. Ko smo to storili, napravimo z ostrim nožem razskol, kakor se to dela pri cepljenju v razskol. Potem vrežemo cepič, ki naj bo ravno tako debel, kakor mlado debelce. Ta cepič zašilimo ravno tako, kakor to delamo pri cepljenju v razskol; le s to razliko, da mora biti en rez bolj poševen kakor drugi. To delamo radi tega, da se ost ne izteka v stržen, ki je pri orehu obilen. Cepič mora imeti vedno zgornje oko nepokvarjeno in ga ne smemo rezati. Zato vzamemo za cepiče le vršičke debelejših poganjkov. Končno zatakujemo cepič v razkol, povežemo z ličjem in namažemo z voskom. Cepljenje je gotovo, le zasuti ga je treba z zemljo in mahom, kakor to delamo pri cepljenju trte v glavo.

Just Ušaj.

Več ljudi je zapravilo zdravje vsled zapravljenosti, nego vsled varčnosti.

Gospodarski koledar

Kmetovalec v marcu.

Na njivi je navadno v tem mesecu največ dela. Najprej je potrebno, da pregledamo one njive, na katerih raste ozimno žito. Žitu moramo pognojiti s čilskim solitrom. Za 100 štirjaških metrov zadoštuje 1 kg čilskega solitra. Ozimno žito moramo prevleči z navadno brano. Brana bo sicer mogoče izrila kakšno koristno rastlinico, a s tem povzročena škoda bo desetkratno povrnjena vsled bujnejše rasti ostalih. Brana bo uničila marsikateri plevel in zemljo nekoliko zrahljala, vsled česar bo zrak lažje došel do korenin.

Glede krompirja si zapomnimo to, kar je pisal »Gospodarski list« v februarjevi številki. Ne saditi krompirja na sveži gnoj. Uporabljajmo od umetnih gnojil vsaj superfosfat.

Pri setvi koruze si moramo zapomniti, naj bo gnoj vsaj eden ali dva tedna pred setvijo v zemlji. Kuruza naj se seje v vrste, ker je potem vsako nadaljnje delo mnogo lažje.

Na senožeti moramo na vsak način poravnati vse krtine. To ni težko delo, samo malo skrbnosti je potrebno pa manj nemarnosti.

V tem semecu lahko še pognojimo senožeti s superfosfatom, a to samo v onem delu dežele, kjer še ne začne rasti trava. Ako trava že raste, ni več časa za gnojenje s superfosfatom. Tam gnojimo z gnojino.

Preglejmo po vseh senožetih kako je z rušo. Ako je ruša redka, jo moramo podsejati z dobrimi travami, kot je mačji rep, angleška ljučka in francoska pahovka.

V vinogradu morajo biti trte obrezane in povezane. Vsa ta dela naj bodo izvršena prej kot začne trta poganjati sok, ker drugače črpamo trti popolnoma po nepotrebem njene moči, ki naj služijo za bodoči zarod in grozdje.

Trte morajo imeti pognojeno zemljo, ker iz nič ni nič. Kdor še ni gnojil, naj gnoji z domačim, hlevskim gnojem, kate-

remu je dodal nekoliko superfosfata, in če le mogoče tudi malo kalijeve soli.

Ali smo posadili vsa prazna mesta z dobrimi vrstami trt?

V s a d o v n j a k u: Skrajni čas je, da odstranimo vse nepotrebne veje, da drevesa malo očistimo malhu in da jih poškrpimo z antiparazitom ali kakšnim podobnim sredstvom.

Sedaj je tudi skrajni čas, da podsajamo mlado sadno drevje. Glede tega si zapomnimo, da je za mlado drevo najnepripravnejše mesto ono, kjer je rastlo prej eno staro. Zemlja je na takih mestih izčrpana, trudna. Mlademu drevju dodamo oporo v obliki kola, ki naj ne sega prav do krove, to se pravi naj ne doseže prve veje.

Ali je sadno drevje že cepljeno? Ne cepiti še le tedaj, ko drevo že poganja sok, tedaj je prepozno. Podlaga naj bo bolj sočna kot je cepič.

Smo pognojili sadnemu drevju? Tudi sadno drevo potrebuje hrane, ako hočemo, da nam bo rodilo obilen sad.

V r t u: Glede vrtno zemlje veljaj načelo, da mora biti rahla in rodovitna, ker le taka nam bo dala obilo zelenjave.

V tople gredice (konzerve) sejemo seme kapusnic, ohrovta (vrzot), zelena (šelne), paradižnikov, pora. Na prosto sadimo čebolček, peteršilj, grah, fižol, krompir. Prečistiti moramo špargere, sejati seme špargeljev, itd.

Že v samem začetku moramo paziti na to, da se nam ne bo plevel preveč razpasel po vrtu. Uničujmo ga koj v začetku.

Poljske in vrtno miši moramo uničevati.

V h l e v u: Pomladno vreme je navadno precej premenljivo. V zimskem času je bil hlev zaprt, v tem mesecu ga pa odpiramo, a samo v toplih urah. Paziti moramo, da se nam živali ne prehlade.

Čiščenje hleva naj nam bo prva skrb tudi v tem mesecu, ker je čistost v hlevu, snažne živali in čist zrak predpogoj vsakega uspeha. To velja posebno za mlečno živino. Čist hlev je tudi predpogoj naprednega mlekarstva, ker pridejo drugače razni

bakcili v mleko, od tam pa v maslo in sir.

Mladi prašiči se morajo mnogo gibati na prostem zraku, mnogo tekati. Na ta način se bodo prašičja pljuča razvila in kri bo živeje tekala po žilah, prašiči bodo zdravi in se bodo tudi ugodno razvijali.

V kleti moramo proti koncu meseca pretočiti vino, kljub temu da smo ga pretočili že v mesecu decembru ali začetkom januarja. S pretakanjem odstranimo ono drožje, ki se je tekom in vsled zime izločilo iz vina. Vino ne sme priti v tople mesece z drožjem, ker se bi drožje vsled večje toplote dvignilo, lahko bi začelo gniti in vino se bi pokvarilo.

Tudi v tem mesecu moramo večkrat preizkušati vino na njegovo stanovitnost, to se pravi, da ne spreminja barve. Kako se tako vino zdravi, smo že večkrat pisali.

Ako vsebuje vino preveč duha po žveplu, moramo vino pretakati na zraku, to se pravi, da vina ne pretakamo skozi cev od sesalke, temveč po našem starem načinu, da vino teče skozi pipo v podstavljeno posodo. Vino v posodi moramo v tem slučaju tudi nekoliko mešati z brezovo metlico.

N a d o m u: Zadnji čas je, da si nabavimo vsa potrebna semena za senožeti, seme krmske pese in korenja, seme različne zelenjave, itd. Ako smo prihranili kosti od breskev in jih hočemo zasačiti, storimo to v tem mesecu. Isto velja tudi za orehe, kostanj, itd.

V tem mesecu moramo tudi misliti na olupšavo našega doma. Prečistiti moramo rože (gartrovže), zasačiti kakšen nov grmiček rož, prečistiti, saditi in presajati moramo različne cvetlice, kot klinčke (nagelje), sejemo astre, petunije, cinije itd. Cvetlicam v loncih otrebimo in premenjamo zemljo. Nova zemlja naj bo dobro gnojna.

Proti povišanju užitnine na vino.

Povišanje užitnine na vino je rodilo odpor v vseh vinorodnih krajih, ker je povišanje užitnine en način obnovitve odpravljenega vinskega davka. Iz vseh pokrajin Italije prihajajo protesti. Posebno značilen protest je izrazila Zveza Zadrugi-

kiet v Modeni, ki povdarja v kratkem sledeče:

1. Novi davek ima sicer značaj užitnine, a udari končno vinogradnika, ki bo manj izkupil za vino, kar so pokazale že različne odprave kupnih pogodb ravno vsled povišanja užitnine.

2. Visoka užitnina na vino pospešuje ponarejevanje vina. Trgovci bodo kupovali visokodstotna vina in jih bodo zredčili z vodo, kar dokazujejo tudi najnovejše statistike, glasom katerih se prodaja v Italiji približno 7 milijonov hl vode za pristno vino.

3. Užitnina udari predvsem malega konsumenta, ki si nabavlja potrebno vino postopoma in v majhnih količinah, dočim so si bogatejši konsumenti že nabavili za celo leto potrebno količino.

Zaključek protesta poziva vlado, naj odpravi povišek užitnine in ako je potrebno, naj uvede kakšen drugi davek, ki bo zadel vse enako.

CENA MODRE GALICE IN ČILSKEGA SOLITRA.

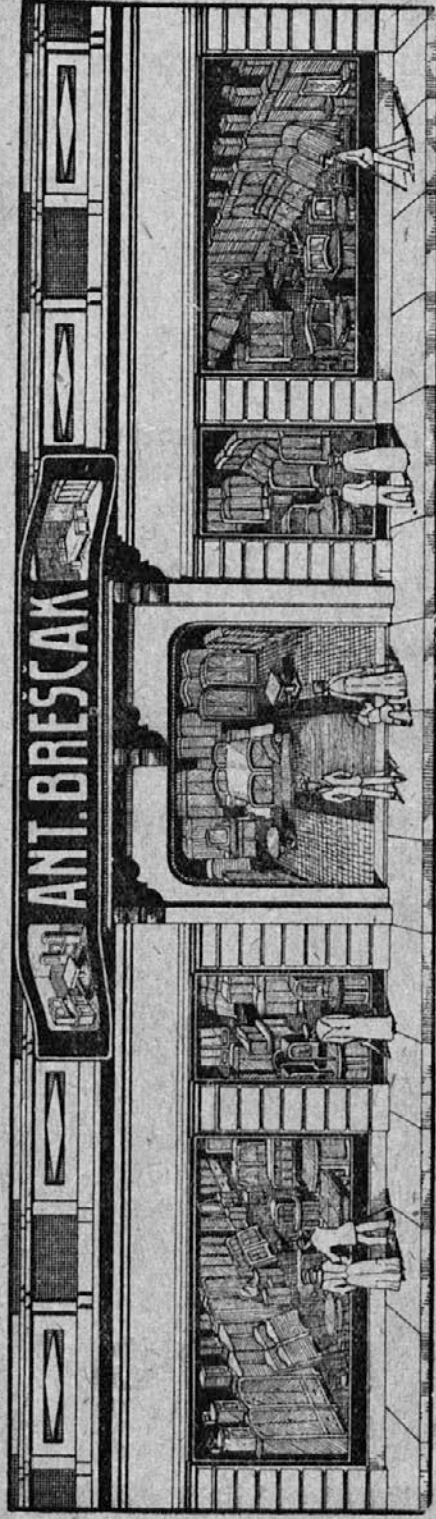
Ker zavisi kupčija modre galice in čilskega solitra od tečaja (vrednosti) šterline (angleška denarna enota), ki pa je danes v tečaju zelo visoka (pred vojno 24 L, danes 116 L), bo letos goriimenovano blago zelo drago. Kdor je kupil modro galico meseca novembra, jo je dobil po ceni 220.— L, danes po stane okoli 250.— L. Isto velja tudi za čilski soliter. Obojno blago je mnogo dražje nego lansko leto.

ŽITNA BORZA

v Milanu bo otvorjena s 1. majem. Ta borza bo nekakšno merilo za cene vsega žita širom Italije in mogoče tudi še drugih držav. Borzne posredovalci (mešetarji, ki posredujejo na borzi kupčije) bodo morali vložiti 30.000 L kavcije, veliki trgovci pa 100.000 lir, ako se bodo hoteli udeleževati kupčij na žitni borzi.

TROPINSKEGA ŽGANJA

je bilo izdelanega v Italiji tekom prvih 10 mesecev lanskega leta v celoti 43.795 hl (100% žganja, ali še enkrat toliko 50%, kot je pri nas v navadi). Približno enaka količina žganja je bila pridobljena iz slabega vina.

Največji ponos gospodinje je lepo urejeno stanovanje.

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na staro tvrdko in tovarno s pohištvom

Ant. Breščak,

ki ima v zalogi nad 50 kompletnih sob,
bodisi forniranih ali iz različnega lesu.

Gorica, Via Carducci 14.

Gospodarske knjige:

Belle: Sadjarstvo 430 strani s 165 slikami
Humek: Praktični sadjar 410 strani s 116 slikami
Humek: Domači vrt, 195 strani in s 71 slikami
Domači živinozdravnik
Domači zdravnik
Nasveti za hišo in dom
Naše gobe
Reja domačih zajcev
Umni čebelar

Navedene in druge knjige, kakor tudi najrazličnejše tiskovine, za župne, županske, šolske in druge urade, papir, razglednice itd. itd. dobite pri

Katoliški knjigarni v Gorici

Via Carducci št. 2 (Gosposka ulica)

Umetna gnojila:

Tomaževo žlindro
Superfosfat
Kalijevo sol
Čilski soliter
Zvepleno-kisli amonijak
Kalcijev cianamid
Modro galico
Žveplo
Seme ajde in druga žitna semena

naročite in dobite pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37, telefon 283